

Bondar T., docent, PhD in philosophical sciences, associate professor of the Department of philosophy, Borys Grinchenko Kyiv University (Kiev, Ukraine), E-mail: polones_@mail.ru

Sophistry in information wars.

***Abstract.** The emergence of a single world information space and modern civilization dependent on the information component opens up the possibility of targeting the mass consciousness through information. Widespread information networks greatly enhances the power of information and weapons transfers interstate and ideological conflicts in the information field. Information warfare aimed at achieving sustainable results in the formation of public opinion manipulators in a given direction, laying the behavior patterns of the masses.*

Purpose of the article – to reveal the main sophistical methods and specific use in the information wars to develop specific means of combating technologies aimed at manipulating public opinion, beliefs, attitudes, and hence the actions of the masses.

Sophists our time become more inventive. They have adopted advanced technology PR and propaganda. The main feature of modern sophism was the manipulation of public opinion. One of the main protection against manipulation is to improve the culture of thinking of the general public.

***Keywords:** information war, manipulation, chicanery, sophistry, intelligent technology, beliefs, concepts, language, nomination, metaphor.*

УДК 2:001.8

Бортнікова О. Г.,

кандидат філософських наук, доцент, докторант,
Київський національний університет ім. Тараса Шевченка
(Київ, Україна), E-mail: bortnikova.olena@ukr.net

МАТРИЦЯ РЕЗУЛЬТАТІВ МІЖКОНФЕСІЙНИХ ВЗАЄМОДІЙ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ НАЦІЇ

***Анотація.** У статті проведено теоретико-методологічне обґрунтування принципу матричної рентабельності релігійного простору у контексті формування політичної нації та показано специфіку проектування абстрактних моделей міжконфесійних відносин суспільства як матриць цілісності.*

***Ключові слова:** релігія, релігійний простір, міжконфесійні відносини, матриця результатів міжконфесійних взаємодій.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сьогодні Україна перебуває на відповідальному етапі державотворення, який значною мірою характерний до періоду конституювання національних держав та формування політичної нації. Важливим чинником для створення сприятливих умов є гармонізація міжконфесійних відносин в суспільстві. Тому існує необхідність розробки науково обґрунтованого шляху розвитку нашої держави. У цьому контексті актуалізується проблема розробки матриці релігійного простору, що базується на теоретичних засадах філософії, культурології, релігієзнавства, політології, психології, педагогіки, соціології, економіки. На базі часткових теоретичних розробок робиться загальний висновок, щодо окреслення напрямів і змісту міжконфесійної взаємодії в релігійно-політичному просторі України, взаємозв'язок з основними соціальними інститутами, які беруть участь у вирішенні завдань формування політичної нації, що покликані сприяти створенню партнерського середовища, яке надає можливості для реального зростання і розвитку.

Аналіз останніх публікацій за проблематикою та виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Вітчизняні науковці А. Арістова, М. Бабій, В. Бондаренко, О. Бучма, В. Єленський, С. Здіорук, В. Климов, В. Лубський, А. Колодний, М. Новиченко, О. Саган, Е. Харьковщенко, Л. Филипович, А. Юраш, З. Швед, П. Яроцький та ін. розробляють практичні аспекти релігійного життя, зокрема стан державно-церковних відносин та міжконфесійної взаємодії, їхні

моделі, правове забезпечення свободи совісті, реституція церковного майна, набуття релігійними об'єднаннями прав юридичної особи. Водночас робіт, у яких застосовано матричний метод з дослідження релігійного простору у контексті формування політичної нації на сьогодні бракує.

Мета статті – дослідити специфіку застосування матричного методу щодо вирішення завдання побудови матриці результатів міжконфесійних взаємодій у контексті формування політичної нації.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Стратегія міжконфесійної взаємодії визначається культурою вірувань (релігія), емоцій (мистецтво) і міркувань (філософія). Релігійні ідеї, навіть найфантастичніші, зображують у своєрідній формі досвід спілкування десятків, сотень поколінь, різних племен, етносів, народів. Неважко помітити, що пріоритети щодо етнонаціональних відносин відповідають, якщо не всім, то принаймні багатьом релігійним ідеологіям, які визнають над людиною владу, велич або надрозум Всевишнього. Те, що релігійні фантазії можуть допомагати орієнтуватися в реальному світі – це факт, який підтверджений історією людства. Єдність релігійних поглядів згуртовує групи людей (племена, етноси, нації, народи), дає змогу, нехай навіть на ірраціональній основі, координувати їх дії. Разом із тим саме ці обставини можуть роз'єднувати людей, етноси, нації. Пояснень цьому існує декілька. Одне з них полягає в тому, що поле суспільно-релігійних відносин в Україні досі продукує низку проблем. Як вважає Л. Филипович: «3-посеред найскладніших – розділеність православ'я, яку періодично намагаються вирішити, але без позитивного результату. Друга проблема у тому, що держава досі, принаймні на регіональному рівні, не відмовилася від патерналізму у ставленні до церкви і релігійних організацій. Не всі помітили, що вони із спільнот, яким дозволено було існувати на українських теренах, перетворилися на такі, що самі собі дозволили таке існування, і для них визнання держави не обов'язкове. Для них важливіше визнання суспільства. На них вже не можна впливати погрозами або криком. Надходить нова пора партнерства між церквою і державою, де обидві виступають рівноправними суб'єктами цих відносин. Це мають бути досунки між інституціями, прописані в законі, а не міжособистісні взаємини між добрим чиновником і добрим священнослужителем, які знаходять між собою спільну мову. Нарешті потрібно завершувати процес релігійної ідентифікації віруючих, ціннісної орієнтації їх громад, щоб не опинитися в тенетах тіньової цивілізації, поза всесвітньою історією, яка завдяки Майдану дала нам такий шанс» [5].

Запобігання згаданим загрозам ускладнюється низкою причин: 1) відсутністю достатньо репрезентованих даних спостережень, що характеризують реальні міжконфесійні ситуації стосовно формування політичної нації; 2) схематичністю імітаційних матричних моделей, призначених для відтворення (і прогнозу) етнонаціональних процесів, що відбуваються в суспільстві; 3) відсутністю обґрунтованих пріоритетних цілей, черговості (за важливістю) розв'язання цих взаємопов'язаних міжконфесійних, соціальних, політичних проблем.

Важливим кроком у вирішенні вказаних завдань є потреба усвідомлення і затвердження методом наукових доказів – наскільки це можливо – пріоритету принципу матричної рентабельності міжконфесійних відносин у контексті українського державотворення. Сутність його в тому, що будь-які соціальні проекти повинні оцінюватися, зокрема, за тими змінами в міжконфесійних відносинах, що орієнтуються, перш за все, на духовний світ людини, високі моральні цінності, визнання всемогутнього Бога, водночас – на стійкий суспільний розвиток й формування політичної нації. Що слід зробити для цього практично? Пріоритети можуть відповідати просторово-часовим масштабам міжконфесійних взаємодій як соціальні явища.

Після цих попередніх зауважень повернемося до *проектуювання* абстрактних

моделей міжконфесійних відносин суспільства як матриць цілісності. Спробуємо показати їх специфіку.

Поняття «проект» застосовуємо відповідно до положень, які формулює С. Кримський: «Проект розраховує співвідношення цілей, перспектив, можливих результатів, структури затрат, терміну, організаційних заходів та управлінських структур. Тому він поєднує логіко-гносеологічні та соціальні аспекти. Відповідно, за своєю будовою проект включає такі компоненти: 1. Предиктор (комплекс умов розв'язання певного класу проблем, настановно-нормативний опис із смислу та «дерево цілей»). 2. Структурно-номологічну схему та її епістемічну карту (чи то у вигляді теорії або окремих теоретичних орієнтирів, чи то у вигляді програмних настанов). 3. Проектор чи формоутворювач (ієрархізована система поетапних дій). 4. Варіативне поле можливих реалізацій з блоками контролю та оцінки» [2, с. 141–142].

Предиктор, у нашому випадку, характеризує повний предметний процес міжконфесійних відносин (чи процес-оригінал), що є джерелом проблемних ситуацій у формуванні політичної нації та виявляє ступені свободи в оперуванні можливостями їх розв'язання. Він фіксує вихідний стан завдань проекту, критерії їх осмисленості, містить опис наявних засобів, типу побудов та міркувань, передбачає вибір розрахунків значень умов, оцінки забезпечення цілей ресурсами.

Структурно-номологічна схема репрезентує ті закономірності та закони, які дозволяють оперувати ідеальними об'єктами на зразок реальних. У ній «засоби аналітичного дослідження ідеальних об'єктів представлені системою теоретичних конструктів, які в онтологічній формі фіксують зв'язок предметного змісту з математичним апаратом теорії» [4, с. 37]. Структурно-номологічна схема визначає режим проектування, його процесні показники, ліміти застосування теоретичних ідеалізацій. Вона задає систему вимірюваних ситуацій, розкриває прогнозно-аналітичний потенціал моделей реалізації проекту.

Проектор чи формоутворювач є процедурно-алгоритмічною частиною проекту, що становить механізм його здійснення.

І, нарешті, варіативне поле можливих реалізацій виступає як множина варіантів здійснення проектування. Ступінь відповідності цим показникам та критеріям певних варіантів (тобто міра їх здійснення) можна вважати конкретними значеннями вимірів якості проекту.

З точки зору структурно-номологічної схеми та її епістемічної карти будемо мати на увазі таке. Безперечно-пріоритетним компонентом будь-якої соціальної системи, у тому числі релігійної, є комунікація. «Релігійна комунікація відбувається через поняття Бога, охоплює все іманентне через трансцендентне. Функція формули контингентності в релігійній системі полягає в тому, щоб затвердити зовнішню по відношенню до світу контингентність у внутрісвітовій неkontингентності Бога, і таким чином зробити її визначальною» [6, с. 136]. Н. Луман виходить з подібності спостережуваного в усіх громадських підсистемах між складовими частинами системи і розвитком символічно генералізованих комунікативних медіумів. Такими медіумами для різних підсистем є віра, право, влада, любов тощо [11, с. 33]. Для релігії медіумом є віра, що пов'язано із суспільною функцією релігії. Код для релігійного комунікативного процесу – іманентне/трансцендентне (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Реалізація основних понять системної теорії в межах релігійних підсистем

Медіум	Код	Програма	Формула контингентності	Догматизація	Підсистема
Віра	Іманентне / трансцендентне	Одкровення, священні тексти	Бог	Догматика	Релігія

Відповідно до зазначених вище обставин вихідним аспектом оцінки

міжконфесійних відносин має бути аналіз чинників впливу з метою обґрунтування можливих сценаріїв суспільного розвитку й формування політичної нації. Основна складність такого аналізу пов'язана з чисельністю чинників і необхідністю обмеження їх кількості з урахуванням пріоритетів суспільного розвитку. Виходячи з перспектив подальшого проектування і розробок матриць міжконфесійних відносин, евристичне значення має **встановлення предиктора** (комплексу умов розв'язання певного класу проблем, настановно-нормативного опису із смислу та «дерева цілей»). Одним із варіантів вирішення таких завдань є розробка матриці якості міжконфесійних відносин в етнонаціональній сфері.

У найзагальнішому вигляді така матриця означає основу, схему, якусь вихідну, початкову модель, форму, яка породжує подальші наступні відтворення, у нашому випадку – процес формування політичної нації. Матриця соціальних результатів – це інструмент класифікації, за допомогою якого релігійні організації можуть визначати, у якій сфері й для яких груп віруючих здійснюється їх суспільно значуща діяльність. У матриці, що відображає сфери/сегменти діяльності та категорії віруючих, використовується система маркерів (тегів), що дає змогу розпізнавати потреби конкретних цільових аудиторій. У кожному осередку матриці вказані результати і відповідні їм показники, що забезпечують сферу етнонаціонального розвитку інструментарієм для збирання зіставлення типів відносин різних релігійних конфесій.

Досягнення однієї релігійної організації можуть відображатися в кількох осередках матриці, і політичні суб'єкти можуть використовувати цю «карту результатів» для створення профілів власних впливів і оцінки факторів, що впливають на ефективність етнонаціональної політики з формування політичної нації. Цей осередок матриці об'єднує дві категорії – якість і кількість. Міра якості представляє собою число, яке, залишаючись постійним, формує закон збереження суті субстанціональної системи [3]. Відповідно під матричною структурою субстанціональної системи можна розуміти вихідну модель базових релігійних цінностей (інваріантів), здатну змінюватися, але зберігати сутність цінностей. Ця матриця включає безліч взаємопов'язаних елементів, які визначають подальший розвиток досліджуваної системи (структури) [1, с. 33].

Поняття якості, як універсальної характеристики субстанціональним систем, має слугувати для вимірювання окремих властивостей з точки зору їх якісної визначеності. У проблемі оцінки якості, як системної й інтегральної характеристики реальних явищ і об'єктів, саме показники якості повинні володіти інваріантними властивостями. Власні значення матриці властивостей соціальної системи можна використовувати для визначення показників якості як інваріантних показників згідно з такими міркуваннями. Відомо, що інваріантні характеристики матриць можуть бути представлені як деякі функції. Функціонування релігійної системи безпосередньо через суспільну комунікацію відображає ієрархію функцій церкви. Мається на увазі не церква як інститут або організована соціальна система, а, з одного боку, – ритуал, та з другого – комунікація з приводу віри, яка виділяється на рівні спонтанного виступу і далі ділиться на системи взаємодії.

Таким чином, простір міжконфесійних відносин може бути інтерпретовано як «простір соціальної якості», який характеризується великою кількістю певних соціальних властивостей і системних показників якості, які є інваріантними функціями певних моделей конкуренції або взаємодії (див. табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Моделі конкуренції і співробітництва в просторі міжконфесійних відносин

Знак	Знак	Модель взаємодії	Опис моделі міжконфесійних відносин
+	+	Симбіоз	Обидва види сприятливо впливають один на одного
+	-	Хижацтво	Один вид пригнічує інший вид, одержуючи від цього користь
-	-	Конкуренція	Обидва види змагаються один з одним
+	0	Коменсалізм	Один з видів отримує користь від співробітництва, не приносячи другому виду ні шкоди, ні користі
-	0	Аменсалізм	Один вид пригнічується іншим видом, не приносячи іншому виду ні шкоди, ні користі
0	0	Нейтралізм	Жоден вид не впливає на інший

За допомогою системи показників якості можна оцінити співвідношення «якість – властивість». Якість властивостей, що взаємодіють з іншими підсистемами, характеризують послуги. Послуги спрямовані на оточення релігійної системи – інші підсистеми або персоналії. Для релігійної системи послуги реалізуються в діаконії. Особливість цих послуг у тому, що вони персоналізовано сприймають соціально-структурні проблеми і обробляють відповідним чином те, що накопичилося в інших системах як нерозв'язна проблема. Зв'язки з державними, політичними та іншими суб'єктами можуть здійснюватися за умов відповідності в структурах або нормах.

Кожна якість має внутрішню кількість, яку можна оцінювати деяким числом. Усі показники якості, що можливі, взаємопов'язані й у викладеному підході щодо кількісного вимірювання (оцінки) пов'язані із саморефлексією. Саморефлексія в релігії здійснюється через теологію та догматику. Її завдання – ідентифікація релігійної системи перед віруючими та оточенням з інших конфесій.

З точки зору динаміки міжконфесійних відносин у контексті формування політичної нації принципове значення має вибір **індикаторів проектора чи формоутворювача** (ієрархізованої системи поетапних дій). Можна висловити деякі міркування про засоби розв'язання проблеми.

1. Постає питання про змінність або незамінність релігійної комунікації в функціонально диференційованому суспільстві. І разом з цим виникає питання про можливість виникнення функціонального еквівалента релігії. До таких еквівалентів традиційно відносять науку, мораль або громадянську релігію. Ми не будемо спеціально спинятися на проблемі функціональних еквівалентів релігії. Докладному аналізу науки як функціонального еквівалента релігії присвячено дослідження Ф. Шольца [12, с. 114–117]. Аналіз уявлень про феномен громадянської релігії провів Н. Луман [10, с. 175–194], а про функціональні еквіваленти релігії йдеться в роботах Г.-У. Дальмана та А. Кьотта та [7, с. 105–108; 8, с. 142–144]. У рамках теорії комунікації одним із ключових є поняття формули контингентності. Формули контингентності гарантують підтримку єдності й утворюються через бінарні коди розрізнення і обмежують область їх проникнення. Така селекція у сфері комунікації тлумачиться Н. Луманом як контингентна: «Через формули контингентні ми хочемо позначити символи або групи символів, які призначені для того, щоб перетворювати невизначену контингентність особливих функціональних сфер у визначену контингентність» [9, с. 201].

Релігійна комунікація відбувається через богів й охоплює все іманентне через трансцендентне. Функція формули контингентності в релігійній системі полягає в тому, щоб затвердити внутрішню до світу контингентність стосовно зовнішньої контингентності і таким чином зробити її визначальною. Так, наприклад, у

християнстві як формула контингентності діє поняття Бога. Через нього весь внутрішньоосвітний потенціал подій належить до формули контингентності й у такий спосіб стає релевантним релігійної системи щодо її бінарних кодів. Через формулу контингентності виникає можливість усе повсякденне, у тому числі процес формування політичної нації (на перший погляд взагалі не релігійного явища) відносити до комунікації з трансцендентним Богом. Бог трансцендентний, святий і милостивий, він сам належить до однієї зі сторін бінарного коду релігії (трансцендентне/іманентне). Саме тому в понятті Бога вже існує наукова, моральна, політична, громадянська оцінка. Звідси питання: «Як Бог взагалі й релігія конкретно можуть виконувати функцію трансформації невизначеної комплексності у визначену»? Науково доведено, що будь-яка комунікація – це внутрішня суспільна дія, яка відтворює суспільство, і де є комунікація, там є і суспільство, а ні одкровення, ні молитву не можна назвати комунікацією.

2. Знаходження індикаторів проектора чи формоутворювача змушує нас шукати відповідь на таке запитання: «Чи може церква як організація і наскільки широко вона може виконувати релігійні функції в сучасній суспільній системі?» До доцільних заходів як відповіді на це запитання належить складання матриці результатів міжконфесійних взаємодій у контексті формування політичної нації.

Ця матриця – це інструмент класифікації, за допомогою якого можна визначати, у якій сфері й для кого здійснюється їх суспільно значуща діяльність. У матриці, що відображає сфери/сегменти діяльності та категорії релігійних суб'єктів, використовується система маркерів (тегів), що дає змогу розпізнавати потреби конкретних цільових аудиторій. У кожному осередку матриці вказані результати і відповідні їм показники, що забезпечують сектор соціальних перетворень інструментарієм для збирання та зіставлення результатів змістових портфелів і різних організацій. Соціальні системи зазнають певних змін (еволюції). У процесі еволюції підсистеми також змушені змінюватися й в них відбувається процес функціональної диференціації. Це ускладнення Н. Луман описує в трьох вимірах – в суспільстві, в організації і в інтеракції (див. табл. 1.3).

Таблиця 1.3
Матриця результатів міжконфесійних взаємодій у контексті формування політичної нації

Типи системних відносин в релігійній підсистемі	
Функція	Церква як інститут (організована соціальна система)
Саморефлексія	Герменевтична рефлексія текстів, її традиції як змістова тема утворення політичної нації
Послуги	Персоніфіковане сприйняття соціально-структурної проблеми утворення політичної нації
Інструмент відображення соціальних результатів міжконфесійних взаємодій	

<p>Взаємна варіативність членства і структури</p>	<p>Тип членства: лічильно-пасивне; діяльнісно-інтерактивне; професійне</p>	<p>Зміна громадської думки і моделей поведінки громадян. Підвищення соціально-релігійної активності громадян. Посилення релігійно-громадянського впливу і контролю. Широкий доступ до інститутів прав людини і наявність можливостей для реалізації законних прав та свобод</p>	<p>Церковний зв'язок членства відповідає типу організації, де рішення про вхід і вихід пов'язані з певними структурними рішеннями</p>
<p>Догматика (теологія) як організаційна програма управління соціальними процесами</p>			
<p>Реалізація основних понять системної теорії в межах релігійних підсистем (див. табл.4.4)</p>	<p>Догматика як інструмент структурування нації і визначення загальних зразків мотивації і рішень. Догматика як утворювач другої управлінської структури – церковних рад або церковних політик</p>	<p>Посилення процесів суспільного впливу на державу, участі громадян в політиці і реалізації законних прав та свобод. Підвищення ступеня обізнаності населення і участь громадян в процесах прийняття рішень</p>	<p>Роль пастора / священика; включеність в організаційну структуру; активність священика (від богослужіння до душеопікування)</p>
<p>Аналіз мотивів і умов співробітництва, конкуренції та міжконфесійних конфліктів у контексті формування політичної нації</p>			
<p>Моделі конкуренції і співробітництва в просторі міжконфесійних відносин (див. табл.4.5)</p>	<p>Ключові теми релігійної комунікації щодо утворення політичної нації: почуття єднання з церквою; структура мотивації членства в церкві (поряд з релігійними мотивами, це також раціональні мотиви щодо етнонаціонального процесу); рисі віруючого конфесії як відображення рис етносу, нації</p>	<p>Наявність механізмів волевиявлення і саморегулювання (правила гри): наявність у діяльності релігійних суб'єктів мотивуючої ролі національного самоусвідомлення; оцінка рентабельності національного проекту (колективна вигода від виникнення політичної нації); наявність національної еліти (організованої групи промуотерів національного проекту із представників діаконії); здатність подолати внутрішні конфесійні, групові та ідеологічні суперечності, сформувати та утвердити спільні принципи й цінності політичної нації</p>	<p>Очікування від церкви щодо утворення політичної нації: реалізація духовної комунікації через сповіщення благої вісті; богослужіння і опікування; надання допомоги через ритуали переходу і виступ з мотивацією щодо формування політичної нації</p>

Перша горизонтальна вісь – указані типи міжконфесійних відносин між релігійними суб'єктами, категоріями громадян та групи населення, серед яких відбуваються зміни.

Вертикальна вісь – стійкі соціальні результати за сферами діяльності. Соціальні перетворення можуть зачіпати одну або кілька сфер життя спільноти або конкретного громадянина. Досягнення однієї церкви можуть відобразитися в декількох осередках матриці, і можна використовувати цю «карту результатів» для створення профілів міжконфесійної взаємодії й оцінки факторів, що впливають на ефективність функціонування. Функція займає привілейоване становище порівняно з рефлексією та послугами, відповідає за диференціацію релігійного простору, співвідноситься з кодом і на її основі проводиться рефлексія ідентичності системи.

Функція, як відношення з усією соціальною системою в цілому, буде реалізовуватися безпосередньо через систему суспільної комунікації, з одного боку, як ритуал, а з другого – комунікація з приводу віри, яка виділяється на рівні спонтанного виступу (у нашому випадку – формування політичної нації) і далі ділиться на релігійні суб'єкти (системи) взаємодії.

Саморефлексія в релігії здійснюється через теологію. Її завдання – ідентифікація релігійної системи перед різним оточенням. Рефлексія вказує на здатність відмовитися від власної ідентичності або зробити ситуативну фіксацію власної ідентичності, у нашому випадку, щодо проблеми формування політичної нації. Для релігійної системи це означає, що «потенціал рефлексії церкви вимірюється не тільки в її фіксації, втягуванні суб'єкта, що перебуває в стані рефлексії і розташуванні його в системі. Він розміщується у формі, у якій невизначеність її ідентичності приводить до догматичного визначення, і в цьому полягає привабливість для відносно вільного і відповідного духу часу суб'єкта» [6, s. 103].

Послуги, спрямовані на оточення релігійної системи – на інші підсистеми або мирян. Для релігійної системи такого виду послуги реалізуються в дияконії. Особливість цих послуг полягає в тому, що вони персоніфіковано сприймають соціально-структурні проблеми і обробляють відповідним чином те, що накопичилося в інших системах як нерозв'язні проблеми. Зв'язки з іншими системами можуть здійснюватися за умови, що є відповідність у структурах або нормах. Релігійні суб'єкти діють «ірраціонально», і тому їх дії не обов'язково узгоджуються з функціонально диференційованим суспільством.

Таким чином, перша горизонтальна вісь матриці – це відображення діяльності будь-якої соціально орієнтованої церковної організації, що як правило, поширюється на кілька осередків даної матриці. Відображення відповідної «сфери впливу» здійснюється у вигляді карти або опису соціальних результатів, до досягнення яких прагнуть певні інституції – церкви і конфесії. Цю інформацію можна використовувати для формулювання/класифікації цілей і сортування даних щодо формування політичної нації. Через те, що карти результатів засновані на єдиній концепції міжконфесійної взаємодії, з їх допомогою можна визначити зони активності релігійних суб'єктів, а також завдання, вирішенню яких вони сприяють у рамках етнонаціонального процесу.

Друга горизонтальна вісь є інструментом розпізнавання соціальних результатів організації в широкому спектрі суспільних перетворень і впливів на етнонаціональне середовище. Взаємна варіативність членства і структури, як релігійної організації, є можливою для церкви в тому разі, якщо суспільна функція релігії буде досить однозначно пізнана. Тоді релігійний характер можливості входу і виходу в релігійну організацію буде визначатися на підставі наявної догматики і створюватиметься на підставі відповідних змін церковного, догматичного опису структур.

Матриця допомагає сприймати конфесійну діяльність як цілісний, єдиний

комплекс. За допомогою такого інструменту організації можуть розпізнавати перспективні сфери діяльності, де вони, найімовірніше, зможуть домогтися істотних результатів, але які поки не знайшли відображення в системі вимірювання й оцінках соціальної ефективності. Крім того, матрицю можна використовувати для виявлення інших напрямків, які представляють інтерес для благоотримувачів, що не є прихильниками будь-якої релігійної інституції але до теперішнього моменту не отримували належної уваги і, через цю обставину, відкривають можливості для розвитку послуг або усунення джерела проблеми в партнерстві з іншими організаціями, в тому числі у формуванні політичної нації.

Третя горизонтальна вісь розглядається як спосіб урахування інтересів благоотримувачів. Проблема догматики (теології) полягає в тому, щоб сформулювати організаційну програму і взяти на себе управління соціальними системами. Розрізнення між «мирськими» і «духовними» справами в управлінні у справах церкви (консисторії) проводяться непослідовно, рішення приймаються в адміністративній підсистемі. Ця обставина утруднює сприйняття змістового сенсу та розглядає себе як інтерпретатора одкровення. Єдина ієрархічна структура залишає різницю між духовним і світським не поясненою. Базовою категорією є індивідуальний благоотримувач – особистість чи приватна особа; до другої групи належать більш значні за величиною групи – від місцевого населення до суспільства в цілому. Крім цього матриця приділяє значну увагу групам організацій, які працюють в аналогічних сферах діяльності, утворюючи сектори, орієнтовані на отримання конкретних результатів і суспільних благ.

Четверта горизонтальна вісь – спосіб урахування інтересів благоотримувачів як етап вирішення масштабного внутрішнього конфлікту, що охоплює всі сторони життя спільноти і призводить до необхідності кардинального колективного вибору щодо формування політичної нації. Динаміка суспільних уявлень демонструє нам спосіб, у який відбувається самовизначення спільноти. Колізії цього конфлікту, лінії розмежування, теоретичні, культурні та масові комунікативні дискурси, що склалися навколо проблемних питань, утворюють надалі смислову і поведінкову матрицю колективних форм співжиття релігійних інституцій у даній спільноті (національний софт), є її основним ресурсом самовідтворення, що надалі використовується для розв'язання поточних проблем.

Висновки. Використання соціальних результатів як ключового структурного принципу означає, що матриця насамперед ураховує інтереси благоотримувачів. Таким чином, використання матриці гарантує, що, будучи зайнято створенням умов для надання послуг, організація буде завжди орієнтуватися на результати формування політичної нації, які необхідні людям, й одночасно стежити за змінами, що відбуваються.

База даних, що включає показники соціальних результатів, ураховує показники аналізу мотивів і умов співробітництва, конкуренції та міжконфесійних конфліктів у контексті формування політичної нації. Соціальні зміни вищого порядку складаються з цілого ряду менш масштабних показників і результатів, які в конкретних сферах діяльності є істотними, наочними, і (на даному / початковому етапі розробки стандартів) вважаються найбільш репрезентативними. І якщо релігійні організації використовують матрицю для визначення бажаних результатів і категорій благоотримувачів, то, відповідно, вони також потребують властивих їм показників, які можна вибрати із запропонованого загального списку.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Беллман Р. Э. Введение в теорию матриц. – М. : Наука, 1969. – 368 с.
2. Кримський С. Б. Запити філософських смислів. – Київ. : Вид. ПАРАПАН, 2003. – 240 с.
3. Робертс Ф. С. Дискретные математические модели с приложениями к социальным, биологическим и экологическим задачам. – М. : Наука, 1986. – 496 с.
4. Симоненко О. Д. Методологические особенности теоретического технического

знания // Вопр. Философии, 1987, № 5, С. 35–48.

5. Филипович Л. О. Релігія дуже повільно і слабо повертається у публічний простір України // РІСУ, 2017, 03 січ, – URL: <http://risu.org.ua/> (Дата звернення 23.04.2017)

6. Dahnelt R. Funktion und Gottesbegriff. Der Einfluss der Religionssoziologie auf die Theologie am Beispiel von Niklas Luhmann und Falk Wagner – Leipzig, 2009.

7. Dallmann H.-U. Die Systemtheorie Niklas Luhmanns und ihre theologische Rezeption – Stuttgart, Berlin, Köln, 1994.

8. Kött A. Systemtheorie und Religion. Mit einer Religionstypologie im Anschluss an Niklas Luhmann. – Würzburg, 2003.

9. Luhmann N. Funktion der Religion. – Frankfurt am Main, 1977.

10. Luhmann N. Grundwerte als Zivilreligion // Religion des Bürgers. Zivilreligion in Amerika und Europa – München, 1986.

11. Luhmann N. Macht. – Stuttgart, 1975.

12. Scholz F. Freiheit als Indifferenz. Alteuropäische Problem mit der Systemtheorie Niklas Luhmanns. – Frankfurt, 1982.

REFERENCES:

1. Bellman R. E. Vvedenie v teoriyu matrits [Introduction to the theory of the multiplied matrices]. – М. : Nauka, 1969. – 368 s.

2. Krims'kiy S. B. Zapiti filosofsk'ikh smisliv [Requests philosophical meanings]. – Кіїв. : Vid. PARAPAN, 2003. – 240 s.

3. Roberts F. S. Diskretnye matematicheskie modeli s prilozheniyami k sotsial'nym, biologicheskim i ekologicheskim zadacham [Discrete mathematical models with applications to social, biological and environmental problems]. – М. : Nauka, 1986. – 496 s.

4. Simonenko O. D. Metodologicheskie osobennosti teoreticheskogo tekhnicheskogo znaniya [Methodological features of theoretical technical knowledge] // Voпр. Filosofii, 1987, № 5, S. 35–48.

5. Filipovich L. O. Religiya duzhe povil'no i slabo povertaet'sya u publichnyi prostir Ukraїni [Religion very slow and weak returns in the public space of Ukraine] // RISU, 2017, 03 sich, – URL: <http://risu.org.ua/> (Accessed 23.04.17)

6. Dahnelt R. Funktion und Gottesbegriff. Der Einfluss der Religionssoziologie auf die Theologie am Beispiel von Niklas Luhmann und Falk Wagner Leipzig, 2009.

7. Dallmann H.-U. Die Systemtheorie Niklas Luhmanns und ihre theologische Rezeption, Stuttgart, Berlin, Köln, 1994.

8. Kött A. Systemtheorie und Religion. Mit einer Religionstypologie im Anschluss an Niklas Luhmann. Würzburg, 2003.

9. Luhmann N. Funktion der Religion. Frankfurt am Main, 1977.

10. Luhmann N. Grundwerte als Zivilreligion // Religion des Bürgers. Zivilreligion in Amerika und Europa / H. Kleger, A. Müller, hrsg. München, 1986.

11. Luhmann N. Macht. Stuttgart, Ferdinand Enke, 1975.

12. Scholz F. Freiheit als Indifferenz. Alteuropäische Problem mit der Systemtheorie Niklas Luhmanns. Frankfurt, 1982.

Бортникова О. Г., кандидат философских наук, доцент, докторант, Киевский национальный университет им. Тараса Шевченко (Киев, Украина), E-mail: bortnikova.olena@ukr.net

Матрица результатов межконфессиональных взаимодействий в контексте формирования политической нации.

Аннотация. В статье проведено теоретико-методологическое обоснование принципа матричной рентабельности религиозного пространства в контексте формирования политической нации и показано специфику проектирования абстрактных моделей межконфессиональных отношений общества как матриц целостности.

Ключевые слова: религия, религиозное пространство, межконфессиональные отношения, матрица результатов межконфессиональных взаимодействий.

Bortnikova O., PhD in philosophical science, docent, Post-doctoral, Taras Shevchenko Kyiv National University (Kyiv, Ukraine), E-mail: bortnikova.olena@ukr.net

Results matrix of interfaith interactions in the context of the formation of a political nation.

Abstract. *In this article the author has identified the specifics of use of matrix method concerning solving the problem of constructing a matrix of interfaith interactions results in the context of the formation of a political nation. The subject of study is inter-confessional relations in the legal field concerning religion and the conceptual foundations of system of state-Church relations existing in Ukraine that is an actual problem of the modern state.*

The rationale for the specificity of the matrix theory on the study of religious space allows us to define its structure, to verify the correctness of the symbolism that it has, a scheme of development of algorithms and functioning, and on the basis of consistent use of the matrix method is to make a matrix of results of interfaith interactions in the context of the formation of a political nation.

Keywords: *religion, religious space, interfaith relations, interfaith interactions matrix results.*

УДК 279.17(477.81/.82)«1940/1980»

Булига І. І.,

кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії
Рівненський державний гуманітарний університет
(Рівне, Україна), E-mail: visnukdnu@i.ua

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КОНФЕСІЇ СВДКІВ ЄГОВИ У ВОЛИНСЬКОМУ РЕГІОНІ (1940–1980-ТІ РОКИ)

Анотація. *Протягом означеного хронологічного періоду представники досліджуваної нами «віросповідної меншості» Волинського регіону позиціонували себе своєрідним ізольованим соціальним інститутом, що живе за іманентними йому законами та правилами. Підпільна / конспіративна діяльність адептів цієї конфесії фактично перетворювала їх на одну з найбільш небезпечних і некерованих для влади із власними ідеологічними парадигмами, специфічною життєвою програмою реалізації, а відтак і відображенням онтологічної і соціальної буттєвості.*

Ключові слова: *свідки Єгови, Волинський регіон, інституціоналізація, радянський період.*

Актуальність дослідження тенденцій розвитку протестантської конфесії свідків Єгови радянської доби зумовлюється сучасним динамічним поширенням цього релігійного об'єднання у Волинському регіоні та віднайденням своєї соціальної ніші у суспільстві. Хоча численний прихід неофітів до цієї конфесії протягом 90-х років минулого століття призупинився, проте характерною тенденцією все ж таки залишається, хоча й мінімальний (у межах 2%), проте приріст. Утім, нині у регіоні свідки Єгови залишаються певним ізольованим соціальним інститутом, який живе за іманентними йому законами та соціальними нормами. Останній факт дозволяє говорити про власні ідеологічні парадигми відображення онтологічної та соціальної дійсності, специфічну концепцію життєдіяльності. Відтак вищеперераховані аспекти спонукають до аналізу причин такої ситуації та аналізу тенденцій розвитку свідків Єгови Волинського регіону тоталітарного періоду, що і постає **метою** нашого дослідження.

Ступінь наукової розробленості даної проблеми на сьогодні аж ніяк не можна назвати вичерпною. Зокрема проблеми організованої релігійної діяльності свідків Єгови поставали у полі наукових студій В. Войналовича, К. Бережка, М. Гордієнка, П. Яроцького та інших дослідників.

Під час нацистської окупації значно зросла кількість Свідків Єгови в Західній Україні, масово виникали групи на Волині, Львівщині, Прикарпатті і Закарпатті [7, с. 409]. Зокрема, згідно архівних даних у Берестечківському районі було 23 сім'ї Бадачів або Дослідників Святого писання, у Волинському – 33 сім'ї, в Порицькому – 13 [6, арк. 43]. Хоча інституціонально ця конфесія не відновила свій зв'язок із польською філією, проте у цей період свідки Єгови беззастережно дотримувались віросповідних принципів, незважаючи на загрозу фізичного знищення: не вивішували нацистських прапорів, як цього вимагали окупанти, не вітали Гітлера,